

5. Cultura

În Brad funcționează următoarele instituții:

- Casa de Cultură Brad, ce este dotată cu 100 de locuri, organizează anual festivaluri de folclor, seminarii, informări culturale;
- 4 cămine culturale în satele aparținătoare (Valea Bradului, Mesteacăn, Ruda Brad, Tărățel);
- Biblioteca Gheorghe Pârvu Brad, organizarea *Zilelor scriitorilor zărăndeni* (număr de locuri în sala de lectură = 24);
- Asociația Artiștilor Plastici *Marcel Olinescu* a Casei de Cultură
- Cinematograful *Zarand*, cu 660 de locuri, aflat momentan în reabilitare
- Biblioteca franceză *André Malraux*, funcționează în cadrul Casei de Cultură.
- Muzeul Aurului Brad, muzeu de interes național
- Muzeul de Istorie și Etnografie
- galeria de mină *Treptele romane* de la Ruda Brad
- *Troia și obeliscul* de la Mesteacăn, locul de unde în 1784 s-au declanșat luptele conduse de Horia,

Cloșca și Crișan.

- O librarie
- Cercul Militar

MUZEUL AURULUI BRAD

Un punct de atracție deosebit pentru cei care călătoresc prin Muntii Apuseni este Colectia mineralogică din Brad, cunoscută sub numele de "Muzeul Aurului", fondată în urmă cu mai mult de 100 de ani, timp în care s-au adunat peste 2000 de exponate din foarte multe țări de pe toate continentele. Între acestea se remarcă în mod deosebit cele cu aur nativ, provenite din minele din Muntii Metaliferi, constituind din acest punct de vedere una din cele mai importante colecții din lume.

Desi a avut întotdeauna un caracter particular, colectia a fost vizitată de un mare număr de persoane. Elevi, studenți sau iubitori ai frumusetelor naturii, specialisti în domeniul geologiei și mineritului, personalități ale vietii culturale, politice și științifice din țară și de peste hotare, care au rămas impresionati de frumusetea deosebită a exponatelor și de valoarea științifică a multora dintre ele. Mărturie stau numeroasele impresii înscrise de acestia în registrele de vizitatori, cel mai vechi păstrat fiind din anul 1912.

Colectia începe prin prezentarea unor obiecte arheologice descoperite în zona Brad-Criscior care dovedesc existența omului în urmă cu 5000 de ani și a unei activități de extragere a aurului de 2000 de ani. Sunt expuse unelte și obiecte vechi folosite la extragerea și prelucrarea minereului aurifer, specifice ultimelor două secole, precum și imagini fotografice sugestive privind aceste activități.

În sălile muzeului vizitatorul are prilejul de a cunoaște aurul într-o ipostază inedită, aceea de minereu, în care el apare sub diverse forme: fin dispersat, liber sau concrescent cu alte minerale, lamele, filamente, dendrite, granule și rarele combinatii chimice naturale ale aurului cu telurul, între care silvanitul și nagyagytul s-au identificat pentru prima dată în lume în zăcăminte din Muntii Apuseni.

Majoritatea zăcămintelor de aur din România se regăsesc în muzeu cu exponate reprezentative pentru toate tipurile de mineralizări. Zăcămintele din zona Bradului sunt cel mai bine reprezentate, de aici provenind și cele mai spectaculoase forme. Între acestea se remarcă unele care sugerează vizitatorului plante, animale sau alte obiecte: frunze, flori, sarpe, cătel, aripi de pasăre, tun, harta României.

Muzeul prezintă în continuare o colecție mineralologică generală, cu peste 800 exponate provenind din foarte multe țări. Organizată pe criterii științifice, ea începe cu noțiuni generale despre minerale, geneza acestora, proprietăți fizice după care pot fi determinate, fiind expuse în continuare după criteriul compozitiei chimice.

Se începe cu elemente native și continuă cu sulfuri metalifere, săruri halogenate, oxizi, săruri oxigenate (carbonati, sulfati, silicati, etc) și se încheie cu o interesantă vitrină în care sunt prezentate câteva dintre mineralele care au fost identificate pentru prima oară în lume în zăcăminte din România.

Prin varietatea formelor și a culorilor, aceste minerale încântă privirea și creează o stare de multumire pentru cei care doresc să-si întărească orizontul cunoștințelor despre natură în general și lumea minerală în special.

Muzeul de Etnografie Brad

Fondat în 1987, având ca nucleu - colecția particulară - Stefan Safian. Cuprinde exponate reprezentative pentru etnografia Țării Zarandului. Este reprezentativ pentru identitatea culturală a orașului Brad și a întregului tinut zărandean.

Are o colecție de aproximativ 1800 piese din : lemn, metal, textile, ceramică, foto și cuprinde peste 120 piese de patrimoniu cultural național. Expoziția de bază este structurată în două registre:

1. Profan : asezări, ocupări, sate specializate, interior tărânesc, port popular.
2. Sacru: colțul sacru al locuinței, icoane, produse artistice cu însemne crestine.

Periodic găzduiește expoziții temporare (arheologie, artă, carte veche, fotografie din colecții muzeale sau particulare).

Casa de Cultură Brad organizează activități cultural-artistice, urmărind calitatea repertoriului și interpretării. Funcționează aici două formații artistice de prestigiu: Ansamblul Artistic *Doina Crișului*, laureat al diferitelor festivaluri naționale, participant la turnee în străinătate, și Corul de muzică preclasică și clasică *Bâlea Boaru*, cunoscut prin turneele organizate în țară, continuator al tradiției corale brădene. Printre spectacolele devenite tradiționale este și Festivalul – Concurs de Muzică Populară *Felician Fărcașu*, care se finalizează în fiecare an la Țebea, în cadrul sărbătorilor închinate eroului național Avram Iancu.

Scurt istoric cultural

Mentionat în documente încă din secolul al XV-lea, Bradul a fost un cunoscut centru economic și cultural, oraș cu tradiții milenare, păstrate încă, regăsite la nedei și târguri de fete, dar și într-un adevărat tezaur folcloric al cântecelor locale sau în eleganta și cromatică costumului popular moțesc purtat cu mândria caracteristică din străvechime.

Anii au trecut, generațiile s-au schimbat, graiul și datinile românesti au rămas, completându-se, iarăși și iarăși cu ceea ce s-a mostenit de la strămosi.

Prea putine dovezi despre ceea ce s-a întâmplat sub aspect artistic găsim în anii de după al doilea război mondial. Abia în anul 1961, la început de primăvară, în 15 martie, se reînnoadă firul rupt. Atunci, Casa de Cultură din cadrul Sfatului Popular al fostului raion Brad realizează, cu câțiva instrumentiști, o convenție de constituire a unui taraf de muzică populară românească cu denumirea de *Doina Crisului*, fixând un repertoriu, un program de repetiții, precum și deplasările în teren, atât în raion, cât și în afara raionului, cu spectacole de muzică populară românească.

A fost aceasta, se pare, începutul activității unui ansamblu folcloric care, peste ani, și-a păstrat numele frumos de *Doina Crisului*, schimbând doar generațiile de interpréti - animatori ai tradițiilor populare.

De mai bine de 20 de ani, Ansamblul Folcloric *Doina Crisului* al Casei de Cultură Brad s-a impus pe scenele nationale și internaționale ca un mesager adevărat al cântului și dansului popular românesc. De Ansamblul folcloric *Doina Crisului* se leagă nume devenite celebre cum ar fi: Aurel Colf, Aurel Babin, Aurel Stânga, Vasile Molodet, Pera Bulz, Maria Tudor, David Meltis, Vasile Cheveresan, Liviu Oros,

Valer Prodan, Marin Voicu Marin, iar din generatiile ce au revolutionat miscarea muzical - coregrafică al acestui ansamblu sunt identificate nume purtate pe buzele spectatorilor din tară și străinătate ca: Ionel Coza (dirijor și instrumentist virtuos), Nicolae Grigoras (dansator și coregraf), Elena Evsei, Lidia Benea Matei (soliste - cu calități vocal-interpreitative de excepție), Nicolae Jurj, Dorel Benea, Aurel Catană (instrumentiști virtuosi de mare finete), ce au făcut cunoscut lumii valorile noastre culturale prin dăruirea și puterea transmiterii unei adevărate vibratii artistice a folclorului românesc .

Au izbutit să realizeze aici climatul unei adevărate familii de păstrători și continuatori ai tradițiilor mostenite din mosi strămosi .

În prezent, ansamblul valorifică tezaurul folcloric motesc concretizat în jocurile și cântecele populare specifice, dar și din alte zone etnofolclorice din tară, reusind să prezinte spectaculos multitudinea manifestărilor spirituale ale plaiurilor zărândene.

Un bine-meritat prestigiu l-a dobândit Asociația Artiștilor Plastici, condusă de pictorul Ioan Racz, care, periodic, organizează expoziții frecventate de publicul avizat.

Biblioteca municipală continuă organizarea la doi ani a tradiționalei întâlniri a brădenilor cu scriitorii zărăndeni. Între acțiunile speciale în cadrul *Zilelor Scriitorilor Zărăndeni* este și concursul de poezie originală *Vlaicu Bârna*.

Din anul 1993, a reapărut ziarul *Zarand*, periodic de informare economico-socială a Consiliului Local Brad.

6. Sănătate (spitale, dispensare, farmacii)

Spitalul Municipal, cu toate secțiile din perioada anteroară, dispune de 145 paturi, 53 de medici în sectorul public și 152 personal sanitări mediu. Polyclinica are 16 cabinete de specialitate, inclusiv medicii de familie și un laborator de analize medicale. Asistența sanitată este asigurată și de Sanatoriul T.B.C. cu 155 paturi și de o creșă cu 32 de paturi. Pe lângă serviciul public de sănătate, s-au înființat mai multe cabinete medicale și laboratoare private de analize medicale.

De asemenea, funcționează în Brad 6 farmacii în sectorul privat și 4 puncte farmaceutice.